

ту можна пояснити небажанням практикуючих юристів використовувати потенціал даної процедури, що потребує додаткових знань та зусиль.

Підсумовуючи, можна зазначити, що світова практика, зокрема й європейських країн, для вирішення гос-

подарських (комерційних) конфліктів використовує альтернативні, позасудові, механізми вирішення спорів, що спрямовані на добровільне, економічне та оперативне розв'язання спору, що дозволяє зберегти партнерські відносини на майбутнє.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шершеневич Г. Ф. Курс торгового права. Т. IV : Торговый процесс. Конкурсный процесс / Г. Ф. Шершеневич. – М. : Статут, 2003. – 550 с.
2. Балух В. С. Історія комерційних судів : Історико-правове дослідження на прикладі Одеського комерційного суду (1808–1917) / В. С. Балух. – О. : Юрид. літ., 2006. – 168 с.
3. Падох Я. Грунтове судочинство на Лівобережній Україні у другій половині XVII – XVIII ст. / Я. Падох. – Львів : Наук. т-во ім. Т. Шевченка, 1994. – 194 с.
4. Права, по которым судится малороссийский народ / под ред. проф. А. Ф. Кистяковского. – К. : Университетские известия, 1879. – 844 с.
5. Пашук А. Й. Організація судів на Україні в другій половині XVII ст. / А. Й. Пашук. – Харків : ХДУ, 1961. – 256 с.
6. Пашук А. Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні в другій половині XVII–XVIII ст. (1948–1782) / А. Й. Пашук. – Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1967. – 241 с.
7. Терлюк Я. І. Історія держави і права України (Доновітній час) : навчальний посібник / Я. І. Терлюк. – К. : Атіка, 2006. – 400 с.
8. Ковальчук Г. К. Стародавні пам'ятки правової культури України : навчальний посібник до курсу «Основи держави і права України» / Г. К. Ковальчук. – Рівне : РДПІ, 1996. – 107 с.
9. Притика Ю. Д. Правові засади формування і функціонування третейських судів в Україні / Ю. Д. Притика // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – № 2. – С. 232–236.

УДК 346.1

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

MAIN TRENDS IN ECONOMIC LAW OF FOREIGN COUNTRIES IN VIEW OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Новікова В.С.,
к.ю.н., науковий співробітник відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства

Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України

У статті висвітлено основні тенденції і закономірності розвитку господарського (економічного, комерційного) законодавства зарубіжних країн з урахуванням принципів сталого розвитку. Досліджено підходи до реалізації принципів сталого розвитку в законодавстві окремих зарубіжних країн, визначено перспективні напрями реалізації принципів сталого розвитку в господарському законодавстві України.

Ключові слова: модернізація господарського законодавства, сталий розвиток, принципи сталого розвитку, модернізація, господарське законодавство.

В статье рассматриваются основные тенденции и закономерности развития хозяйственного (экономического, коммерческого) законодательства зарубежных стран с учётом принципов устойчивого развития. Исследованы подходы реализации принципов устойчивого развития в законодательстве отдельных зарубежных стран, определены перспективные направления реализации принципов устойчивого развития в хозяйственном законодательстве Украины.

Ключевые слова: модернизация хозяйственного законодательства, устойчивое развитие, принципы устойчивого развития, модернизация, хозяйственное законодательство.

In the article the author examines approaches to the implementation of sustainable development principles in the legislation of certain foreign countries, and identifies promising areas of implementation of sustainable development in economic legislation of Ukraine. In Ukraine, the Economic Code is the core of economic legislation and it forms the foundation for systematic improvement of this area of law. In view of this, current research is the realization of sustainable development in the economic laws of foreign countries.

Today, almost all countries of the world have a version of the document, which defines the principles of sustainable development. However, it can be argued that they are effective and integrated into society. Most countries are developing a set of measures to implement and promote sustainable development, which includes legislation, government sustainable development strategies, programs or projects on sustainable development indicators and monitoring. The principles of sustainable development are not only sustainable development strategy of individual countries, but also in national legislation, in particular they are in economic legislation.

The principles of sustainable development affect the development of the economic laws of foreign countries and the formation of the specifics of their internal economic relations. These factors, together with national economic features of legal regulation of the economy should contribute to building the conceptual foundations of modernization. Each state has its own path to sustainable development, taking into account the positive experience of state policy in developed countries that have achieved progress towards sustainable development. The basis of modern public policy is the concept of sustainable development. Ukraine needs structural changes in building effective policies that will ensure sustainable economic growth, social issues, improve the environment and ensure successful integration into the global socio-economic environment. The urgency of implementing sustainable development principles into all policy areas defined peaking of global and national problems.

Construction of economy on sustainable development principles declared in the legislation of most countries. Therefore, upgrading economic legislation of Ukraine and its economic adaptation to EU legislation should be based on the principles of sustainable development. Thus, the important role played by positive foreign study experience, particularly through the implementation of sustainable development strategies of leading foreign countries in their economic legislation.

Key words: modernization of economic legislation, sustainable development, principles of sustainable development, modernization, economic legislation.

В умовах сьогодення перед українським суспільством стоїть важливе завдання – оновлення господарського законодавства на базі Господарського кодексу України відповідно до міжнародних стандартів, зокрема до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Актуальність процесів внутрішньої гармонізації підтверджується результатами дослідження економічних процесів у контексті міжнародної інтеграції України, це пояснюється тим, що адаптація національного законодавства до світових стандартів, зокрема до вимог Європейського Союзу, істотно полегшується у тому разі, коли внутрішнє законодавство країн-кандидатів і дійсних членів таких міжнародних утворень уже досягло певного ступеня систематизованості й узгодженості. Невідкладною є потреба в посиленні ключової ролі Господарського кодексу України у всіх сферах правового регулювання господарських відносин.

В Україні Господарський кодекс є стрижнем господарського законодавства і тим самим він закладає фундамент для системного вдосконалення цієї галузі законодавства. Господарські (економічні, торгові) кодекси діють у наступних зарубіжних країнах: Австрія, Болгарія, Бельгія, Естонія, Іспанія, Казахстан, Латвія, Ліхтенштейн, Люксембург, Німеччина, Португалія, Франція, Словаччина, Туреччина, Франція та ін. З огляду на це, актуальним є дослідження відображення принципів сталого розвитку у господарському (економічному, торговому) законодавстві зарубіжних країн.

Сьогодні майже всі держави світу мають той чи інший варіант документа, який визначає засади сталого розвитку. Втім, не можна говорити, що вони є дієвими та інтегрованими у життя суспільства [1, с. 13]. Більшість країн світу займаються розробкою комплексу заходів з упровадження та стимулювання сталого розвитку, який містить законодавчі акти, державні стратегії сталого розвитку, програми або проекти зі сталого розвитку та індикатори його моніторингу. Принципи сталого розвитку знаходять відображення не лише у стратегіях сталого розвитку окремих держав, але й у національному законодавстві, у т. ч. господарському.

Проблемні аспекти модернізації господарського законодавства України на базі Господарського кодексу України відповідно до міжнародних стандартів розглядалися у працях: О. О. Ашуркова, О. М. Бірюкова, Г. Л. Знаменського, В. К. Мамотова, В. А. Устименка, О. В. Шаповалової та ін. Результати цих досліджень є змістовними і ґрунтовними, проте окремі питання розвитку господарського законодавства з урахуванням принципів сталого розвитку ще не знайшли достатнього висвітлення у науковій літературі, та, відповідно, потребують подальшого дослідження.

Метою статті є висвітлення основних тенденцій і закономірностей розвитку господарського (економічного, комерційного) законодавства зарубіжних країн з урахуванням принципів сталого розвитку, визначення перспективних напрямів реалізації принципів сталого розвитку в господарському законодавстві України.

Принципи сталого розвитку впливають як на розвиток господарського законодавства зарубіжних країн, так і на формування специфіки їх внутрішніх господарських відносин. Ці фактори, поряд з урахуванням національних особливостей господарсько-правового регулювання економіки, повинні сприяти розробці концептуальних основ модернізації.

Кожній державі притаманний свій напрямок на шляху до сталого розвитку, враховуючи позитивний досвід державної політики розвинутих країн, що досягли успіхів на шляху до сталого розвитку.

Основою сучасної державної політики є концепція сталого розвитку, тому в Україні виникає необхідність структурних змін в побудові ефективної політики, які б забезпечили сталі темпи економічного зростання, вирі-

шення соціальних проблем, покращення навколишнього середовища та забезпечення успішної інтеграції країни у світовий соціально-економічний простір. Актуальність упровадження принципів сталого розвитку в усі сфери державного регулювання визначається загостренням глобальних і національних проблем. Розбудову економіки на принципах сталого розвитку задекларовано в законодавстві більшості країн світу. Не є винятком і Україна, в якій розроблено та затверджено базу нормативно-правових актів щодо впровадження концепції сталого розвитку в життя.

Низка ідей, які сьогодні відносять до ідей сталого розвитку, існують вже давно, зокрема, до них належать праці про зростання населення наприкінці 1700-х рр. Проте, за припущенням дослідників, сама концепція з'явилася лише на початку 1970-х рр. в ході дебатів, після низки ключових публікацій, що привертають увагу до надмірної експлуатації навколишнього середовища людиною, та базуються на глобальній тривозі з приводу цілей розвитку та екологічних обмежень і розглядають нерозривні зв'язки між навколишнім середовищем і розвитком [2].

Загальнозживаним формулюванням стало визначення, запропоноване у 1987 р. Міжнародною комісією навколишнього середовища і розвитку, і представлене Генеральною Асамблеєю ООН фундаментальною працею «Наше спільне майбутнє»: «Сталий розвиток – це розвиток, який забезпечує потреби сьогодення покоління і не ставить під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольнити свої потреби». На міжнародну правову арену «сталий розвиток» випустила «Всесвітня стратегія охорони природи», прийнята у 1980 р. за ініціативою ЮНЕП, Міжнародного союзу охорони природи (МСОП) і Всесвітнього фонду дикої природи. У цій праці говориться: «Для того, щоб розвиток був стійким, він повинен враховувати соціальні та екологічні чинники, так само як і економічні; відновлювальні й невідновлювальні природні ресурси; довгострокові та короткострокові переваги та недоліки альтернативної дії» [3].

Основні досягнення та підходи, які сприяють інтеграції трьох векторів сталого розвитку, було зроблено на європейському рівні. Вони підтримали інтеграцію сталого розвитку в процес прийняття рішень на всіх рівнях, зіграли важливу роль у формуванні регіональних стратегій, політичних структур і правових інструментів, за допомогою яких національним урядам вдалося розробити свою власну політику і правову базу. Крім того, ці організації надають консультативні послуги і конкретну підтримку у зміцненні потенціалу з метою підвищення здатності урядів перетворити ці регіональні процеси й інструменти в національні механізми управління.

Корисним є аналіз досвіду з регулювання сталого розвитку інших країн світу. Починаючи з 1992 р. в країнах Європи було прийнято багато програм, створено спілок, інших організацій по розробці заходів для переходу до сталого розвитку. У 1996 р. 11 країн світу (Данія, Швеція, Норвегія, Ісландія, Фінляндія, Німеччина, Росія, Польща, Естонія, Латвія, Литва) ініціювали «Балтійську стратегію сталого розвитку» разом із громадськими організаціями і регіональною мережею міст.

Данія, Норвегія, Ісландія, Швеція, Фінляндія у 2005–2008 рр. упроваджували «Скандинавську стратегію сталого розвитку», в якій виокремлено такі питання: зміна клімату; збереження біологічного різноманіття; розвиток та збереження природного й культурного середовища; морські ресурси та їх збереження; забезпечення якості та безпеки харчових продуктів; діяльність хімічної промисловості, енергетики, транспорту, сільського господарства з позицій сталого розвитку; організація взаємодії бізнесу та виробництва; участь громадськості в проблемах сталого та гармонійного розвитку. Плани щодо майбутнього розвитку основних секторів економіки (агропромислового

комплексу, лісового та рибного господарств, енергетики, транспорту, туризму, освіти, охорони здоров'я) визначено в проєкті «Балтійська стратегія – 21». До цього документу додається спеціальний план дій по досягненню визначених у плані цілей розвитку [4, с. 85].

Національна Стратегія сталого розвитку Швеції, розроблена у 2002 р., описує поточну ситуацію у сфері сталого розвитку та майбутні перспективи країни. Основними питаннями, що розглянуті в даному документі, є: організація ефективної взаємодії між економічним, соціальним та екологічним розвитком; глобальні проблеми сталого розвитку; аналіз міжнародної та національної діяльності у сфері сталого розвитку. Даний документ містить перелік реалізованих заходів щодо переходу до сталого розвитку та сценарії майбутніх проєктів. У Стратегії виокремлено основні сфери сталого розвитку, а також конкретні цілі та заходи щодо їх досягнення.

У Стратегії сталого розвитку Німеччини, прийнятій у 2012 р., сталий розвиток визначено як провідний принцип політики Федерального уряду Німеччини; задекларовано необхідність дотримання даного принципу як цілі й критерію оцінки діяльності уряду. Встановлення наскрізних цілей стратегії сталого розвитку – це один інструмент, який допоможе покращити розуміння зв'язків між компонентами сталого розвитку.

Проте не у всіх національних стратегіях сталого розвитку однаковий набір компонентів. Наприклад, замість того, щоб йти за традиційною схемою з трьома основними елементами, Німеччина визначила у своїй Стратегії не класичну тривимірну (економіко-еколого-соціальну), а чотирирівніну систему координат для розробки комплексної політики, яка включає такі елементи: справедливість до різних поколінь; якість життя; соціальна згуртованість; міжнародна справедливість. У Стратегії також описуються заходи, яких необхідно вжити для досягнення вищезазначених загальних якісних цілей. Завданнями сталого розвитку Німеччини, починаючи з 2013 р., є фінансова стійкість, стала господарська діяльність, клімат, енергетика та ін. [5]. Аналогічна Стратегія сталого розвитку затверджена у Нідерландах, яка містить загальні напрями регулювання сталого розвитку, мету та конкретні заходи. При цьому вибір цілей сталого розвитку та заходів по їх реалізації здійснюється за допомогою матриці компромісів.

У зарубіжних країнах виділяють різні підходи до розробки Стратегії сталого розвитку. Серед них можна виділити чотири типи підходів:

1. Комплексна багатовекторна стратегія сталого розвитку – єдиний документ та процес, який охоплює економічні, соціальні та екологічні аспекти сталого розвитку. Зазвичай такий підхід пов'язаний з терміном «Національна стратегія сталого розвитку» або «Національний порядок денний на XXI ст. (НПД-21)».

2. Міжсекторальні стратегії сталого розвитку, які стосуються його окремих вимірів – стратегії, які охоплюють декілька секторів та один або декілька вимірів сталого розвитку, наприклад, національні плани охорони навколишнього середовища або Документи про стратегію скорочення бідності.

3. Секторальні стратегії сталого розвитку – стратегії, які охоплюють економічний, соціальний та екологічний виміри сталого розвитку, однак сфокусовані на певному секторі (наприклад, стратегія сталого розвитку міністерства транспорту). Канада є єдиною країною, яка застосувала цей підхід як основний інструмент розробки стра-

тегії. Деякі країни, такі як Велика Британія та Мексика, також розробляють відомчі секторальні стратегії, однак як складову національної стратегії.

4. Інтеграція концепції сталого розвитку у наявні національні стратегії розвитку – цей підхід не передбачає підготовку окремого документа. Концептуальні засади сталого розвитку інтегруються безпосередньо в наявні національні плани та механізми розвитку. Мексика та Індія використовують цей підхід до розробки стратегій [6].

З огляду на це, справедливо зазначити, що, хоча включення економічного, соціального й екологічного елементів до стратегій було звичним явищем, розуміння конкретних і прагматичних зв'язків між економічним, соціальним та екологічним елементами у всіх досліджених стратегіях перебуває на ранньому етапі становлення. Просте включення усіх елементів сталого розвитку до однієї стратегії не обов'язково робить її комплексною. Для сталого розвитку важливо, що всі цілі та конкретні ініціативи, реалізовані в стратегії, ґрунтуються на ментальному плануванні позитивних і негативних зворотних зв'язків, які могли б потенційно розгортатися в рамках економічної, соціальної та екологічної систем.

Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна–2020» [7], метою якої є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі, передбачено реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави. Перелік реформ за вектором «розвиток» безпосередньо стосується господарського законодавства, тому було б доречним висвітлення результатів реформування за цим вектором в господарському законодавстві. Одним із напрямів модернізації господарського законодавства у контексті міжнародної інтеграції України є його адаптація до законодавства Європейського Союзу. Існують всі підстави стверджувати, що модернізацію господарсько-правового регулювання господарських відносин в Україні доцільно здійснювати з урахуванням досвіду провідних європейських країн.

Управління процесом переходу до сталого розвитку вимагає впровадження комплексу змін у різні екосистеми: включення концепції сталого розвитку у державне управління, розробка й впровадження сприятливої економічної політики, інвестування у людський та соціальний капітал, окреслення законодавчого плану дій тощо. Перехід уряду до сталого розвитку породжує складні управлінські виклики, оскільки ця концепція є багатоаспектною та має широке визначення. Однак ці виклики не є унікальними. Уряд вже стикався з такими викликами у ході інтеграції нових цінностей в державну політику (наприклад, гендерна рівність, охорона праці та техніка безпеки). Успішність цієї інтеграції зазвичай залежить від налагодженого функціонування таких компонентів процесу, як лідерство, планування, впровадження, моніторинг і аналіз. Крім того, важливим компонентом стратегічного управління, є узгодження (наприклад, з іншими стратегічними процесами, фінансовими механізмами, чинним законодавством). Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що модернізація господарського законодавства України та його адаптація до економічного законодавства Європейського Союзу має здійснюватися на принципах сталого розвитку. При цьому, важливу роль відіграє дослідження позитивного зарубіжного досвіду, зокрема шляхів впровадження положень стратегій сталого розвитку провідних зарубіжних країн в їхнє господарське (економічне, комерційне) законодавство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дейлі Г. Поза зростання. Економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі. – К. : Інтелсфера, 2002. – 246 с.
2. Sustainable development strategies : a resource book / compiled by B. Dalal – C. and S. Bass of IIED. OECD & UNDP. First published in the UK and USA by Earthscan Publications. – Ltd., 2002. – 358 p.
3. World Conservation Strategy : Living Resources Conservation for Sustainable Development / International Union for Conservation on Nature and Natural Resources (IUCN) ; Unian Natural Environment Programme (UNEP) ; World wildlife Fund (WWF) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/WCS-004.pdf> .

4. Омаров Ш. А. О. Концепция устойчивого развития в законодательстве Украины и стран мира и практика ее внедрения / Ш. А. О. Омаров // Бизнес Информ. – 2014. – № 12. – С. 85–95.

5. 10 лет устойчивого развития «made in Germany». Национальная стратегия устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bundesregierung.de>.

6. Національні стратегії сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/EE/Національні_стратегії_сталого_розвитку_verstka.pdf.

7. Про стратегію сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

УДК 351.864.52

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ТОРГІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

SOME OF THE LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC TRADING IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Пасіка С.П.,
к.ю.н., старший науковий співробітник,
начальник кафедри правового забезпечення

*Військовий інститут
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Кобилянський О.В.,
слухач

*Військовий інститут
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті розглянуто питання правового регулювання здійснення в Збройних Силах України публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель, чинників, які ускладнюють здійснення публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель у Збройних Силах України, правових шляхів їх подолання та перспектив удосконалення законодавства, що регулює питання проведення публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель.

Ключові слова: тендер, електронні торги, публічні закупівлі, ProZorro, електронна система закупівель, централізована закупівельна організація.

В статье рассмотрены вопросы правового регулирования осуществления в Вооруженных Силах Украины публичных закупок посредством электронной системы закупок, факторы, которые затрудняют осуществление публичных закупок посредством электронной системы закупок в Вооруженных Силах Украины, правовых путей их преодоления и перспектив совершенствования законодательства, регулирующего вопросы проведения публичных закупок посредством электронной системы закупок.

Ключевые слова: тендер, электронные торги, публичные закупки, ProZorro, электронная система закупок, централизованная закупочная организация.

The article deals with the legal regulation of the implementation of the Armed Forces of Ukraine public procurement using electronic procurement system, factors that complicate the implementation of public procurement through the use of e-procurement system in the Armed Forces of Ukraine, legal ways to overcome them and the prospects of improvement of legislation governing the conduct of public purchases using electronic procurement system.

Public procurement in the Armed Forces of Ukraine through the electronic system due to the need to reduce the price of purchases, which in turn will save the budget, accelerate the procurement process and save time, expanding the number of providers of competitive environment, simplify the procurement management through automation.

Using the analysis of legal regulation of public procurement using electronic procurement systems installed its advantages and disadvantages. Considered the most essential problems of legal regulation of public procurement exercise using the electronic system, and solutions. Implementation of the proposed solutions to problems will reduce the cost of procurement, accelerating the procurement process and save time, expanding the number of providers of competitive environment, streamline procurement management, minimize cases of corruption offenses.

Key words: tender, electronic trading, public procurement, ProZorro, e-procurement system, centralized purchasing organization.

Прийняттям Закону України «Про публічні закупівлі» наша держава стала на шлях реформування системи публічних закупівель та приведення її до вимог законодавства Європейського Союзу. Метою його ухвалення було: підвищення рівня конкуренції у сфері державних закупівель та зниження рівня корупції шляхом запровадження системи електронних закупівель та електронної системи оскарження; здійснення процедур закупівлі, обмін інформацією, документами та подання роз'яснень в електронній системі закупівель; виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію між Україною та ЄС) щодо імплементації Директив 2014/24/ЄС і 2014/25/ЄС

шляхом запровадження нових підходів щодо здійснення закупівель у частині оптимізації процедур закупівель та можливості створення центральної закупівельної організації; сприяння прозорості використання бюджетних коштів шляхом урегулювання здійснення закупівель, що здійснюються від 50 тис. гривень до порогів застосування процедур закупівель; підвищення професійності закупівельників шляхом надання можливості здійснювати закупівлі не лише тендерним комітетом, але й уповноваженою особою замовника.

Законодавство у сфері публічних (державних) закупівель, яке систематично змінювалося за часів незалежної України, надало поштовх на розвиток цих відносин, створивши правові засади функціонування електронної системи закупівель.